

Het door de heer P.D. Dijkstra geschreven artikel voor de redactie van de “Nederlandse Federatie voor de Handel in Pootaardappelen” te Den Haag

Deel I.

Het Begin

“Op 10-jarige leeftijd hield ik mij al bezig met aardappelen. Mijn vader dreef n.l. een handel in bovengenoemd product op Amsterdam. Deze aardappelen moesten niet alleen op partij worden gekeurd, maar ook van te voren gekookt. Ik werd reeds door mijn vader naar de boer gestuurd om monsters uit de kuilen te halen. Maar omdat mijn vader op vrij jonge leeftijd overleed en ik nog te jong was om zijn zaak voort te zetten, ben ik toen enkele jaren in het buitenland geweest, met als doel om zoveel mogelijk de Duitse en Engelse taal te leren en ik was vastbesloten om zo spoedig mogelijk de handel in te gaan. Maar ik moest van 1904 – 1906 als dienstplichtige militair in het leger. In 1907 ben ik in de handel begonnen en werd ik exporteur van consumptieaardappelen. Duitsland, Engeland en soms ook België waren toen de voornaamste afnemers. Duitsland was een vrij geregelde afnemer. De uitvoer was voornamelijk gericht op het Ruhrgebied. De mentaliteit van de importeurs in het Ruhrgebied was destijds bij een teruggaande markt in het algemeen – op een enkele uitzondering na – van dien aard, dat de export daarheen mij niet bekoorde. Ik stelde mij derhalve in op de export naar Engeland, welke niet zo geregeld was als die naar Duitsland. Er was evenwel in Engeland meestal een afzetmogelijkheid voor het ras “Eigenheimer”, welke geschikt was voor de “Fish Fryers”. (in London zijn personen die er gelegenheden op na houden, waar men voor weinig geld gebraden vis en gebakken aardappelen kan krijgen).

Verschillende importeurs welke waren gevestigd in de Lower Thames Street en Borough Market, in de onmiddellijke nabijheid van de grote Billingsgate Fish Market, verkochten aardappelen aan de genoemde “Fish Fryers”.

Bij verschillende bezoeken aan genoemde importeurs bleek mij dat het ras “Eigenheimer” wel geschikt was, maar dat zij niet tevreden waren over de sortering en het gewicht van de tot nu toe ontvangen partijen uit Nederland. Bij bezichtiging van verschillende uit Nederland ingevoerde partijen Eigenheimers constateerde ik dat deze klachten meestal gegrond waren. Hierbij zij opgemerkt dat in dit ras in de eerste jaren dikwijls een vrij groot

percentage misvormde knollen voor kwam, vooral wanneer ze op zwaardere kleigronden werden verbouwd. In latere jaren komt deze misvormde knollen veel minder voor. In het algemeen heerste toen onder de exporteurs de mening dat de aardappelen voor Engeland nooit te groot van stuk konden zijn, dus hoe grover, hoe beter. Door de gesprekken met de importeurs gevoerd, kwam ik tot de conclusie dat deze mening onjuist was. Wel bleek mij dat de ondermaat groter moest zijn als die uit gewoonlijk geleverde partijen, doch dat men niet gesteld was op levering van z.g.n. bonken. Uit e.e.a. leek het mij toe dat er een mooie kans was op een meer geregelde afzet, mits ik er voor zorgde dat de partijen beter werden gesorteerd en wat zij noemden “full weight”, n.l. hundred weight (52 kilo) in de zakken werden gedaan.

Om aan deze eerste eis te voldoen, zocht ik bij het kopen de mooiste partijen uit en wel die waarin de minst misvormde knollen voor kwamen. Verder liet ik de partijen over een zeef van 45 mm gaan, terwijl de nog voorkomende knollen en bonken werden uit gesorteerd. Aangezien de ondermaat en uit gesorteerde knollen voor mijn rekening moesten worden genomen en ik hierop verlies kwam, terwijl er bovendien ca. 2 kilo meer in de zak moest, spreekt het vanzelf dat ik wat de prijs betrof niet kon concurreren. Ik had de importeurs hier reeds op gewezen. Ofschoon ze dit wel begrepen, wilden ze toch – was logisch was – zien of de partijen door mij geleverd beter aan hun eisen voldeden dan die welke zij van anderen hadden ontvangen.

Ik had het voorrecht kennis te maken met een zeer vooraanstaand importeur in Londen, waarmee ik 40 jaar lang zeer bevriend ben geweest, welke zich heeft opgewerkt van heel klein handelaar met weinig middelen tot één der grootste importeurs in Engeland, in het bijzonder ook van fruit. Ik lede hem mijn plannen voor en vroeg hem om advies. Hij meende dat ik bij de levering van een product zoals ik mij dit voorstelde zeker zou slagen en zegde mij alle mogelijke steun toe. Deze steun heb ik van hem tot aan zijn overlijden toe steeds volop van genoten.

Ik begon dus een beter product te leveren. Op advies van mijn vriend uit Londen voorzag ik mij van een gedeponeerd handelsmerk, terwijl op de zakken tevens “hundredweight” werd afgedrukt. Kleine partijen werden eerst aan verschillende importeurs als proefzending verkocht. Hieraan kon door de reeds bovenvermelde redenen niet worden verdiend. Doch “de cost gaat voor de baet uit”, de verdienste zou eerste later komen. Het merk ging er al spoedig goed in, mijn aardappelen waren dus merkproduct geworden, hetgeen in het bijzonder in Engeland van groot belang is. Men moet zich evenwel geen grote voorstelling maken. Als ik in die dagen 1200 baal exporteerde tegen een winst

van 1 of 2 pence (vijf of 10 cent) per baal, voelde ik mij reeds zeer gelukkig. Doordat ik met de “General Steam Co”, vanaf Harlingen verscheepte kon ik een vrijkaart krijgen naar Londen en terug. Hiervan werd door mij veel gebruik gemaakt om de klanten zoveel mogelijk persoonlijk te bezoeken, maar bovendien ook om hierdoor de Engelse taal beter te leren. Omdat ik zeer vroeg van school moest, heb ik door zelfstudie talen moeten leren. De “vlugge Engelsman”, “Fransman” en “Duitser”, zoals deze boekjes werden genoemd en waarvan de prijs 30 cent per stuk bedroeg, hebben naast de diverse dictionaries als studiemateriaal gediend. Het spreekt vanzelf dat mijn Engels in de eerste tijd wel zeer gebrekkig moet zijn geweest; de enkele woorden Engels die ik in het begin sprak, zal ik wel met de nodige gebaren hebben aangevuld. In ieder geval verkocht ik aardappelen en door mijn veelvuldig reizen naar genoemd land ging het met de taal van lieverlede beter.

Opmerking: de bovennoemde “Fish Freyers” in London, binne persoanen die’t d’r gelegenheden op na houwe, wer’t men foor wainig sinten bradene fis en opbakte eerappels krije kin.

H. S. B

**

Deel II.

Hoe ik tot de poter-export kwam.

In het laatste van 1907 kwam ik in Londen in aanraking met een Engelse pootaardappel-importeur en exporteur.

Aangezien er in Engeland in verschillende rassen in belangrijke mate *Phytophthora* (aardappelziekte) optrad, wilde men rassen importeren welke minder vatbaar waren voor deze ziekte. Hierbij viel de keuze o.m. op het ras “Paul Kruger”, in Engeland “President” genoemd. Van dit witvlezige ras werden in sommige jaren flinke hoeveelheden als consumptie geïmporteerd; waarschijnlijk zijn hiervan als proef enige partijtjes uitgepoot, welke blijkbaar goede resultaten hadden opgeleverd. Dit ras werd op de Friese kleigrond slechts weinig verbouwd, op de zand- en veengronden in Groningen en Drenthe evenwel belangrijk meer. In het voorjaar van 1908 werden door mij enkele partijen geëxporteerd in de maat van 1½ en 2 inch. Het volgende jaar

vermeerderde mijn export, welke reeds in 1910 een hoeveelheid van 400 ton bedroeg. Het grootste deel hiervan ging per gecharterde boot naar Kings Lynn en was bestemd voor de omgeving van Spalding en Swine's head.

Hier ging mij een nieuwe licht op. Had ik mij tot nu toe uitsluitend met consumptie bemoeid, nu werd ik "seed-minded"(2). Ik maakte veel studie van het product pootaardappelen. Hiervoor ging ik naar de Kings Lynn waar de boot met poters was aangekomen. En trachtte alle mogelijke inlichtingen te verkrijgen. Van mijn vrienden in Londen kreeg ik nog verschillende andere adressen van poter-exporteurs, waarvan de meesten een kantoor en stand in London hadden. Ik wilde en zou nog meer inlichtingen over de poter-materie hebben. Hiertoe bezocht ik verschillende van mij opgegeven firma's. Uit de diverse mededelingen bleek mij dat er in Engeland zelf een belangrijke poterhandel werd gedreven. De poters geteeld in het Noorden van Schotland werden o.m. naar het Zuiden van Schotland verkocht en dar geplant, terwijl de oogst hiervan gedeeltelijk als pootgoed naar Zuidelijker gelegen streken werd verkocht. Dus steeds van het Noorden naar Zuidelijker gelegen streken, dus van het koudere naar het warmere klimaat. Ook kwam ik te weten dat verschillende exporteurs die ik in Londen bezocht, grote hoeveelheden poters exporteerde, in het bijzonder naar Spanje, en wel voornamelijk als het ras "Royal Kidney".

Vanzelfsprekend gingen mijn gedachten ook uit naar de potersituatie in eigen land. Ik herinner mij dat ik als een jongen van 12 reeds met poters te doen had gehad. Dat ging n.l. zo: vroeg ik het voorjaar moest ik met een oude arbeider van bijna 80 jaar, die f. 12,50 per week verdiende, terwijl ik met f. 1,50 genoeg moest nemen, pootgoed klaarmaken. De oude baas had drie handzeven op een "skamel" (soort latten steun om de zeef op te zetten) ; het onderste zeef was een modderzeef, het middelste was een daalderszeef, naar schatting ca. 30 mm, daar boven kwam de rijksdaalderzeef van ruim 40 mm. De aardappelen die recent in zakken uit de kuilen (opslag/bewaarplek op het land, waar de oogst in werd bewaard), werden door mij op de bovenste zeef gestort en daarna door mijn collega gezeefd. De knollen die niet door de rijksdaalderzeef vielen en niet door het daalderszeef, waren pootgoed. Een aardappel die de bovenomschreven maat had, was toen zonder meer een **pootaardappel**.

Bij het rooien bleven de gevolgen niet uit; dikwijls was de opbrengst van dergelijk pootgoed niet groter dan 11 ton per ha. aan consumptie. Ik herinner

mij nog goed dat er bij het rooien meerdere planten waren, waaraan behalve enkele kleine knollen, totaal niets zat. Enkele jaren later zijn de opbrengsten gestegen, waarschijnlijk omdat er door de bekwaamste boeren enige selectie werd toegepast en oude gedegenereerde rassen werden vervangen door nieuwe rassen, als “Eigenheimer” enz. in ieder geval werd er omstreeks de eeuwwisseling vanuit Friesland reeds heel wat poters naar b.v. Zuid-Holland en Zeeland verkocht. Dus weer van Noord naar Zuid. Bij mijn onderzoek in Duitsland bleek mij dat daar de poters van Oos- naar West-Duitsland gingen, dus ook van een kouder naar een warmer klimaat. Ik meende er nu, voorlopig althans, voldoende de weten om met zekerheid aan een goede toekomst voor onze poterexport te geloven. Het klimaat in Friesland, de geschikte grondsoort en de relatieve bekwaamheid van onze aardappeltelers steunden mij in dit geloof. Dit alles bij elkaar vormde voor mij een hechte basis om mij op de poterexport te oriënteren. Opgemerkt zij nog dat ik mij in 1910 met de gebroeders Miedema associeerde en de handel gedreven werd onder de naam “Dijkstra en Miedema”. In 1932 werd de N.V. Friesche Plantaardappel-Export opgericht, ter voorzetting van de zaak “Dijkstra en Gebr. Miedema”.

Na deze enigszins uitvoerige inleiding volgt de verhandeling van de poterexport naar de verschillende landen.

Voordat ik hiertoe over ga, wil ik er echter op wijzen dat onze bemoeienis met de poterexport destijds bij de consumptie-exporteurs geen bijval vond.

Ik herinner mij nog een gesprek oudere Friese exporteurs gedurende een treinreis naar Rotterdam. De heren namen toen tegenover het “jonge broekje” geen blad voor de mond. Er werd mij gevraagd of ik dan niet begreep dat wanneer onze pogingen zouden slagen (wat zij trouwens niet geloofden), dat hierdoor de oogsten in het buitenland groter zouden worden en als gevolg daarvan onze consumptie-export zou verminderen.

Dit gesprek was voor mij in zoverre van belang, dat ik hieruit opmaakte, dat ik van mijn collega's wat de poter-export betrof, geen concurrentie zou krijgen. Doch het was niet alleen de handel, ook niet weinig Friese aardappeltelers waren destijds bevreesd dat door de poter-export de consumptie-export schade zou lijden.

‘n Paar toelichtings:

- 1) De 400 ton die't in 1910 geëxporteerd worde, ging in hoofdzaak na Kings Lynn en waar bestimd voor de omgeving fan Spalding en Swine's head,***

lyk as wat wy as boven lezen hewwe. King's Lynn is een havenplak an 'e Wash Baai in 't District Holland, an de Ingelse oastkust.

- 2)** *Dijkstra schryft dat-y – na hem eerst úslutend met de konsumsy bemoeid te hewwen – “seed-minded” waar; dat wil sêge: hij foelde him antrokken tot 'e setters, hij richtte hem dus op de export van dât produkt, dat in 1932 de naam geve sou het an de N.V.*

H.S.B.

Deel III.

De schriver geeft nu 'n oversicht fan de eksport na de verschillende lânden en begint met:

Engeland.

Na 1910 was de door mij gememoreerde export naar Engeland, van het ras “President” afgelopen. Eerst in de dertiger jaren is deze weer op beperkte schaal begonnen en wel met het ras “Bintje”. Dit ras werd in Engeland gevraagd, omdat het zeer geschikt is voor het bereiden van “Potato crisps” 1)

België: vanaf 1910 werd met export naar dit land begonnen, en wel met de rassen “Eerstelingen”, “Eigenheimers” (in België Krugers genoemd), “Industrie” en “Rode Star”.

Het begin was natuurlijk zeer moeilijk: in het algemeen zagen de Belgische boeren het grote belang van beter pootgoed nog niet in. Nadat de proefzendingen van de eerste jaren goed gelukt waren, werd veel propaganda voor het Friese pootgoed gemaakt. Agenten werd aangesteld, waaronder geestelijken. Deze agenten werden op onze kosten uitgenodigd, de aardappelvelden gedurende de vegetatieperiode te bezichtigen. In overleg met deze agenten lieten wij enige honderden grote wandplaten maken met foto's van aardappelvelden en Friese boerderijen. Deze platen werden opgehangen in café's, welke de boeren na de kerkgang gewoonlijk bezochten.

Toen de goede kwaliteit van ons pootgoed in grotere kring bekend werd, steeg de vraag en de afzet belangrijk. De oorlog van 1914 – 1918 maakte hieraan voorlopig een einde. Na de oorlog had België een nog grotere behoefte aan pootgoed, en werd de zaak direct weer energiek aangepakt. Excursies van

boeren, onder leiding van agenten en handelaren, werden door ons sterk geanimeerd en mede bekostigd. Bijna niemand was nog in Friesland geweest, en de “cultures” werden met bewondering bezichtigd. Bij latere ontmoetingen van de ex-cursisten in België, raakten zij niet uitgepraat over de verre reis naar Friesland en de “schone” 2) aardappelvelden die zij hadden gezien. Het aantal Belgische boeren dat ons gedurende de eerste 10 jaren na de oorlog 1914 – 1918 heeft bezocht, was zeer groot en is niet bij benadering te schatten. Met de reeds genoemde propaganda werd op grote schaal voortgegaan. Aangezien het leveren van een prima product de beste propaganda is, werd aan leveringen de grootst mogelijke zorg besteed. Wij leverden onder het wettig gedeponeerde handelsmerk D & M, en de vraag naar dit merk was zeer groot. Talrijk waren de brieven van Belgen die ons juiste adres niet kenden, en deze slechts adresseerden met “D & M St. Jacob”, zoals op onze zakken stond.

De omzet steeg enorm, en aangezien intussen onze export naar andere landen ook toenam, konden de telers, die destijds zelf de poters sorteerden, niet tijdig de door ons benodigde hoeveelheden leveren. Om hierin te voorzien, lieten wij in 1926 een vorstvrije sorteerinrichting bouwen, met een oppervlakte van 3000 m², en met spooraansluiting zowel in als langs het gebouw, hetwelk tevens als magazijn dienst kon doen. Op verzoek van de telers konden wij toen voor hun rekening sorteren; bovendien kochten wij de aardappelen gedeeltelijk als veldgewas, waarbij de kosten van sorteren voor onze rekening waren. Onze levering-capaciteit werd hierdoor zeer vergroot, hetgeen de afzet ten goede kwam.

RASSEN.

RODESTAR.

De interesse hiervoor werd steeds minder; er werd vrijwel niet meer geëxporteerd.

INDUSTRIE.

In vroeger jaren voor consumptie in België zeer begeerd. Voor de oorlog werd dit ras nog wel verbouwd, doch gedurende de oorlog verdween het hoe langer hoe meer, zodat wij na de oorlog bij lange na niet aan de vraag konden voldoen. Om te voorkomen, dat de afzet voor ons verloren zou gaan, en men in Duitsland en Polen zou gaan kopen, besloten wij om ons in Duitsland en/of

Polen van pootgoed te voorzien, om ze dan op contract door boeren te laten verbouwen.

In 1921 ging ik in gezelschap van een deskundige landbouwer uit Friesland en een dito Belgische landbouwer, naar beide genoemde landen, ter bezichtiging van de gewassen. Ons eerste bezoek was aan de bekende “Züchter” **3)** van dit ras, de heer Modrow. Zijn landgoed was gelegen in “Neustadt”; na de oorlog kwam dit gebied bij Polen, en werd de naam veranderd in Novo-Miasto.

Met de oude heer Modrow, die toen omstreeks 80 jaar oud moet zijn geweest, gingen wij in een open wagen, gespannen met 2 paarden, de gewassen bezichtigen. Wat wij te zien kregen, viel niet mee: gezonde gewassen zagen wij niet, er kwam veelvuldig mozaïek voor. Mijn Friese vriend was teleurgesteld. Met het oog op de heer Modrow’s zeer goede reputatie al “Züchter, en omdat het hier zijn eigen ras betrof, liet ik de teleurstelling niet blijken, en vroeg voorzichtig naar de afwijkingen van verschillende planten. Hij verklaarde dat gezien zijn aardappelen steeds als poters werden verkocht, hij de percelen waarop aardappelen werden geteeld, nooit bemestte, en vandaar de afwijkingen.

Daarna gingen wij naar een andere “Züchter”, n.l. de heer Lembke. Zijn bedrijf lag op een eilandje, op kleine afstand van de Oostzee-kust. Wij gingen onder geleide van een juffrouw, die heel wat van aardappelen en selectie wist. Wat wij daar te zien kregen, was – ofschoon niet zonder gebreken – aanmerkelijk beter dan bij Modrow. Hoewel onze bevindingen niet bijzonder hoopvol waren, besloten wij toch – ten einde weer in dit ras te komen – een behoorlijk kwantum te importeren, in de hoop, door een flinke selectie de kwaliteit weer op een behoorlijk peil te kunnen brengen. Hiertoe gaven wij de poters aan de daarvoor meest geschikte boeren, die ze voor ons op contract verbouwden. De resultaten waren zeer verschillend: sommige percelen kwamen niet voor selectie in aanmerking, terwijl op de betere percelen een zo goed mogelijke selectie werd toegepast. Met het hierdoor verkregen materiaal werd de volgende jaren doorgegaan.

Intussen hadden sommige Belgische poter-importeurs uit Duitsland en Polen ingevoerd. De met deze poters bereikte resultaten in België, waren over het algemeen nog slechter dan bij ons in het eerste jaar. Doordat wij, zoals reeds gezegd, met de selectie doorgingen, was de kwaliteit van onze poters, nadat ze hier een jaar of drie waren verbouwd, aanmerkelijk beter dan die, welke uit Polen en Duitsland naar België werden geleverd. Daar intussen ook de

verbouwde oppervlakte behoorlijk was uitgebreid, konden wij grotere hoeveelheden naar België leveren, waarbij wij om bovenvermelde reden vrijwel geen concurrentie ondervonden van die uit Duitsland en Polen. Door de minder goede oogstresultaten van de poters uit beide bovengenoemde landen enerzijds, en de toenemende vraag naar andere rassen voor consumptie anderzijds, nam de vraag naar Industrie-poters ook uit ons land gaandeweg af.

Opmerkingen:

- 1) *De Bintsys, die't in Engeland froegen worden, waren bijzonder gaadlik voor 't maken fan "Potato crisps", 'n soort van "patates frites", maar dan droogd.*
- 2) *De Belgen die 't – mèt op kosten van de firma D & M – exkursys maakten na Fryslân, hadden hun ferwondering over de "schone" aardappelfelden, schrijft de hr. Dijkstra. Dat het woord "schoon" is hier prachtig op zijn plak: ommers 't lait de Belgen fooran in 'e mûnd, wer't wij "mooi" sêgge souwen. Bij Flaamse skryvers tref je "schoon" ok altyd weer opnij. Felix Timmermans laat 't Pallieter (in 't boek van die naam), geregeld dinke en sêgge, bijgelyks bij gelegenhyd fan die syn flucht met 'n flygmachine over de Flaamse lândereien: "Och wat is den aardbol schoon!" zei Pallieter, en 'n eandsy feerder saait-y fol van ontroering: "Hoe schoon, hoe schoon!"..... "O dank mijnheerken God, dat gij mij op aarde heeft geblazen!"*
- 3) *In 1927 gingen Dijkstra-en-die met hur drieën na Dútsland en Polen, waar ze "Züchters" bezochten; "Züchter" is het Duitse woord voor kweker, teler.*

H.S.B

**

Deel IV.

De heer Dijkstra gaat feerder met de ferskillende rassen:

ALPHA.

Dit ras gekweekt door Prof. Dorst, kwam in 1921 in de handel. Wij stelden veel vertrouwen in dit ras als plaatsvervanger van de "Industrie". De naam "Alpha"

deed de boeren weinig. Derhalve brachten wij het in de handel onder de naam “Industrie Vaingueur” 1.)

Aan verschillende daarvoor in aanmerking komende importeurs en boeren werden gratis kleine proefzendingen gezonden, en ook op andere wijze werd veel propaganda gemaakt. Zoals gewoonlijk met elk nieuw ras moest het eerst een proeftijd ondergaan. De resultaten waren echter van dien aard, dat het allengs meer werd gevraagd, en naarmate deze afzet toenam verminderde die van het ras “Industrie”.

Van de in de aanhef genoemde 4 rassen zijn nu de Rodestar en Industrie vrijwel uitgeschakeld. Voor de Eerstelingen is er nog steeds een goede afzet, terwijl de vraag naar Eigenheimers in vergelijking met vroeger, wel iets is verminderd.

BINTJE

Dit alom bekende en gewaardeerde, in Friesland gekweekte ras 2), heeft een vreemde reis gemaakt, om tenslotte toch weer in het “Heitelân” terug te komen. In 1910 in de handel gebracht, vond het in de eerste jaren in Friesland niet de waardering die het toekwam. Het kwam o.m in Gelderland terecht, waar het “Gelderse muis” werd genoemd. Bij toeval kwam het in ons bezit. Dit ging als volgt: Enige “gardeniers” uit ons dorp (St. Jacob) hadden omstreeks 1922 Eersteling poters van een handelaar uit een naburig dorp gekocht. De partij werd in twee wagons uit Gelderland aangevoerd. Toen deze aardappelen door de kopers werden geïnspecteerd, twijfelde men er aan of het wel Eerstelingen waren. Er ontstond verschil van mening tussen kopers en verkoper, met het gevolg dat de zending werd geweigerd. De verkoper kwam bij ons en vroeg of wij interesse voor de partij hadden. Bij bezichtiging bleek het een zeer mooie partij aardappelen te zijn: de knollen waren mooi van vorm met vlakke ogen, en ook de vleeskleur was goed. Bij nader onderzoek bleek dat het “Bintje” waren. Daar de verkoper gaarne van de partij af wilde, was het accord spoedig gesloten. De aardappelen waren afkomstig van niet gekeurde gewassen; trouwens de keuring stond toen in Gelderland nog in de kinderschoenen en was nog lang niet algemeen. De verbouwers waren niet genegen om ze voor eigen risico te verbouwen, zodat wij ze op contract lieten telen, hetgeen wij enkele jaren daarna ook nog bij sommige telers deden. De meesten hadden intussen voldoende vertrouwen in de resultaten, en verbouwden voor eigen risico. Van de gekochte partij hadden wij enkele balen

als proef naar importeurs en vooraanstaande verbouwers gezonden, zoals wij ook met het ras Alpha hadden gedaan. Veel excursies van importeurs en landbouwers kwamen de volgende zomer bij ons op bezoek. De Gelderse muis, later weer Bintje genoemd, deed het zeer goed, en de ex - cursisten waren vol bewondering over de gewassen van het nieuwe ras. Ook bij het rooien waren de opbrengsten zeer goed. Het daarop volgende jaar konden wij bij lange na niet aan de vraag voldoen, zodat wij ook om deze reden met contracten door gingen om grotere hoeveelheden ter beschikking te krijgen, dit ook met het oog op eventuele afzet naar andere landen.

Opmerkingen:

- 1) De naam die't de Alpha kreeg, was "Industrie Vaingueur"; 't bleek later dat dut eerappelras syn naam met ere droeg, immers "Vaingueur" betekent: zegevierend, overwinnend.*
- 2) De Bintjes bin in 1905 teeld door meester K.L. de Vries van Suameer. Hij noemde deze eerappel na één van syn leerlingen: Bintsy Jansma, die later troud is met Jiltsy Pebesma, en die't nou in Marsum weunt. Meester de Vries fernoemde wel faker persoanen om hem hine, en soa gaf'ie bijgelyks de namen van syn aigen kynders, fan zijn leerlingen, fan syn vrouw en syn buurfrouw, an deur him kweekte nije eerappelsoorten. Hij zocht 't trouwens ok wel feerder fan huis, want 't ras "Wetten", dat hij ok teelt het, noemde meester De Vries na Christiaan de Wet, de bekinde generaal en frijhydsstrider út 'e Súdafrikaanse Boereoorlog (1899-1902).*

H.S.B.

**

Deel V.

De setters die útfoerd worden, most wat Bildtse klaai an sitte!

Na Ingelând en België, komt 'e eksport met F r a n k r y k an 'e order:

In 1911 kwamen wij in contact met een paar Franse consumptie-importeurs waarmee wij de mogelijkheid bespraken om Friese poters in Noord-Frankrijk te plaatsen. Daar deze importeurs geregeld consumptieaardappelen van de boeren uit deze streek kochten, leek het ons verstandig, hen bij de afzet in te schakelen. Over het algemeen zagen de boeren toen het grote belang van goed pootgoed nog niet in en stond men nogal wantrouwend tegenover vreemd pootgoed. Een groot voordeel voor ons was, dat wij reeds konden wijzen op de goede resultaten, welke waren verkregen met ons pootgoed in het naburige België. Sommige boeren, afkomstig uit Belgisch Vlaanderen, hadden hiervan reeds gehoord. Wij slaagden erin, enige wagons Eigenheimers (=Krügers), op voor de boeren gunstige voorwaarden te plaatsen.

De volgende zomer kwam ik om de gewassen te bekijken, waarover de boeren zeer tevreden waren. Toen ook de opbrengst de verwachting overtrof, was het fundament voor grotere afzet gelegd. De vraag nam belangrijk toe.

Aangezien de geleverde poters afkomstig waren uit onze gemeente Het Bildt, stelden de kopers als eis dat de leveringen aan hen eveneens van de Bildtse gronden afkomstig moesten zijn. Om dit te garanderen, moesten de wagons op de volgende stations worden verladen, n.l. St.-Jacobiparochie, St.-Annaparochie en Vrouwenparochie. Tot meerdere zekerheid hadden de afnemers graag dan de knollen met wat kleigrond waren bedekt, en de ogen een violet (blauw-rossig)achtige kleur hadden.

Tot de oorlog 1914 – 1918 steeg de jaarlijkse afzet geregeld. Na de oorlog nam de vraag af; de oorzaak hiervan lag in het feit dat het ras Eigenheimer – behalve in het Noorden – over het algemeen in Frankrijk voor consumptie moeilijk was te plaatsen.

Eerstelingen.,

Daar wij door de levering van Eigenheimers reeds een goed begin hadden gemaakt, werd in 1921 veel propaganda voor bovengenoemd vroeg ras gevoerd. Ook werd de beproefde methode van proefzendingen weer toegepast. Deze zendingen gingen het eerste jaar naar het Noorden en de omgeving van Parijs. Bij informatie bleek ons dat in de Midi (het zuiden van Frankrijk) tamelijk veel aardappelen werden verbouwd en dat uit deze streek de eerste nieuwe aardappelen voor de Franse markt werden geleverd. Daar de eerste vroege consumptieaardappelen gewoonlijk de hoogste prijzen

opbrengen, moest het volgens ons in het belang van de verbouwers zijn, een vroegrijp ras te telen, en daarvoor was de Eersteling ongetwijfeld het beste.

Vol goede moed dus naar de “Midi”. Wij hadden het geluk, in aanraking te komen met een zeer grote en vooraanstaande firma in Cavaillon (het centrum van dit productgebied).¹⁾ Deze firma verkocht veel consumptie naar de grote steden in het binnenland, en hield zich ook in belangrijke mate met de export bezig, in het bijzonder naar Zwitserland. Wij informeerden naar de opbrengsten en de rassen die daar werden verbouwd. Wat wij kwamen te horen, was van dien aard, dat er zeer zeker een grote behoefte aan beter pootgoed was. Tot nu toe had men de poters uit het Noorden betrokken; over de resultaten was men over het algemeen niet tevreden. Wij vroegen deze firma of zij ons behulpzaam wilden om onze poters bij de boeren te introduceren. Deze handelaar antwoordde dat hij geen verstand van pootgoed had en dat er bij de levering uit het Noorden veel teleurstellingen waren geweest, waardoor hij huiverig was om er mee te beginnen en misschien risico zou lopen om zijn tot nu toe groot vertrouwen bij de boeren te verliezen. Om hem enigszins gerust te stellen, spraken wij over de successen die wij in België en Noord-Frankrijk hadden. Tenslotte was hij bereid om met mij naar enige vooraanstaande boeren te gaan; in gezelschap van hem zou het eventuele wantrouwen van de boeren wel te overwinnen zijn.

Na veel moeite gelukte het hem om aan enige boeren behoorlijke kwantums als proefzendingen te mogen leveren; de prijs zou na de oogst in gezamenlijk overleg worden bepaald. Daar de naam Eersteling de boer niets deed, werd met genoemde firma besloten om het ras een andere naam te geven en wel “Belle de Mai”. De eerste zending bestond uit circa 2000 baal.

Opmerkings:

- 1. Dijkstra ging naar Cavaillon, een plak niet feer fan de Middellandse Zee ôf, in het noordwesten van Marseille. Dut gebied (La Provence) is ‘n lând fan son en wermte, fan hest altyd blauwe luchten en sonder ‘n wolkje. In ‘t allereerste plak is de Midi een streek die’t wyn produceert. (meer as 1/3 van alle Frânse wijn komt d’r weg). Wij fine hier ook kwekerijen van oliven en sinesappels, sitroenen, figen en ândere suderse fruchten. Butendat dat dut gebied dus bekind om de eerappels, ‘n*

bekindhyd der't de Bildtse fakkinnis niet wainig toe bijdroegen het; wij sille der nag wel méér over leze.

- 2). *De naam Eersteling worde wizigd in "Belle de Mai", geheel in de lyn fan de Frânsman met syn gefoel voor poëzy en romantyk sat; ommers "Belle de Mai" wil sê "Schone van Mei(maand)".*

H.S.B

**

Deel VI.

(De eerste partij Eerstelingen die de firma D&M na Frankryk útfoerde ônder de naam "Belle de Mai" bestond uit ongeveer 2000 baal, soa't wy wete).

In elke zal werd een eigen certificaat bijgevoegd met gebruiksaanwijzing, terwijl de zakken van eigen plombe 1) werden voorzien.

Het volgende jaar, bij het begin van de oogst, kwam ik met onze promotor terug. De boeren waren allen uiterst tevreden: niet alleen dat de opbrengst die van andere rassen belangrijk overtrof, maar ze waren ook aanzienlijk vroeger, hetgeen vooral, ook van belang was voor de nabouw van andere gewassen. Wij werden door de boeren uitgenodigd binnen te komen, en ik heb nog nooit zoveel wijn moeten drinken als toen. Over de prijs werden wij het tot alle tevredenheid spoedig eens. Ook de firma die de partij had gedistribueerd, was natuurlijk zeer content. Er werden reeds direct bij dit bezoek grotere bestellingen voor het volgende seizoen gedaan. Ook van veel andere verbouwers, welke geen proefzendingen hadden gehad, zouden bestellingen komen. De firma Cavaillon zou onze poters op grote schaal propageren – op de uitdrukkelijke voorwaarde dat de kwaliteit gelijk zou zijn aan de proefzendingen, en dat uitsluitend onder ons handelsmerk en onze plombe met de gelijke certificaten werd geleverd. Ik maakte hem duidelijk dat ik het volste begrip had, omdat hij het vertrouwen bij de boeren niet wilde verliezen; anderzijds toonde ik hem aan, dat het ons niet om enkele proefzendingen begonnen was, maar om 'n blijvende afzet, hetgeen alleen door het leveren van goede kwaliteit kon worden verkregen.

Ik moet hier nog terloops even over de kwaliteit van het geleverde pootgoed spreken. Ofschoon de verbouwer zeer tevreden waren, wilde ik ook

zelf de gewassen goed bekijken. Daar enkele percelen iets laten waren uitgeplant, was ik hiertoe in de gelegenheid. Deze gewassen waren – enkele planten uitgezonderd – vrij gezond. In die tijd werden de Eerstelingen ook in Friesland nog hoofdzakelijk voor consumptie geteeld en in meer of mindere mate *groen* geroid, om zodoende het veld zo spoedig mogelijk te ruimen voor de nateelt van consumptie rapen. Slechts een gedeelte der telers liet hun gewassen keuren. De partijen werden direct na het rooien – dikwijls in onrijpe toestand – naar de veiling gebracht. Om de beschikking over het door ons benodigde kwantum als pootgoed te verkrijgen, moest men aan de veiling kopen, en opslaan tot het tijdstip van verzending. Bij het kopen werd er op gelet: uitsluitend beslag te leggen op partijen, waarvan het gewas niet door “Phytòphthora” was aangetast. Wij weten nu dat groen rooien of looftrekken van het grootst belang is. Toen in die tijd was dit niet het geval, en wij leverden dan ook – zij het onbewust – beter pootgoed dan wij wisten. Vanuit dit oogpunt bezien, is het daarom ook begrijpelijk dat de percelen waarover ik sprak, een gezonde indruk maakten.

FRANSE POTERS.

Het pootgoed voor de “Midi” werd, zoals reeds gezegd, hoofdzakelijk uit het Noorden geleverd. Omdat het voor onze omzet van groot belang was, te weten hoe de hoe die gewassen eruit zagen, heb ik ook hiervan tijdens genoemd bezoek veel velden bezichtigd. Daar dit alle latere rassen waren, kon ik nog een indruk van dit pootgoed krijgen. De stand was over het algemeen matig tot slecht: verschillende degeneratie ziekten kwamen veelvuldig voor.

Het stond voor mij reeds vast dat dit gebied een voor ons blijvend afzetgebied zou worden. Ik wees de boeren er nog op dat ze tijdig en dikwijls tegen Phytophthora moesten sproeien.

IDEAAL EN BINTJE.

Een paar jaar later zonden wij ook van deze rassen proefzendingen, welke ook uitstekend slaagden.

NOGMAALS OVER DE AFZET.

Spoedig na mijn bezoek kregen wij ook flinke orders via genoemde firma voor boeren uit de omgeving van Cavaillon die nog geen proefzendingen hadden gehad. Bovendien maakten wij nog veel propaganda buiten de omgeving van Cavaillon; wij bewerkten de gehele streek tussen Manosque en Perpignan **2)**, waarbij wij als referentie de meermalen genoemde firma opgaven. De eerste

jaren bleven wij vrijwel de enige leverancier, en bereikten soms een afzet van circa 60.000 ton per jaar.

Tenslotte wil ik nog een enigszins grappig geval vermelden:

Omstreeks 1927 kreeg de firma Cavaillon bezoek van de Nederlandse Landbouw-Attaché uit Parijs., welke zich in deze hoedanigheid voorstelde. Hij wees op de goede kwaliteit van het Nederlandse pootgoed, en verzocht daarmee proeven te willen nemen. Toen de Attaché uitgesproken was, ging hij met onze relatie zijn kantoor binnen. Aan de muur hing een grote propagandaplaat van ons, waarop onder meer ons handelsmerk **D & M** voorkwam. Tevens deelde hij de Attaché mede, dat hij reeds enige jaren onze poters met veel succes importeerde, en dat hij het met hem over de uitstekende kwaliteit van ons pootgoed eens was.

Met dit verhaal wil ik natuurlijk niks zeggen tegen het bezoek van genoemde heer. Het Initiatief moet evenwel van de exporteurs zelf uitgaan.

- 1) Plombe = een gestempeld stukje lood dat door vaste verbinding met een draadje officieel bewijst dat het verbonden voorwerp een bepaalde
- 2) status heeft.
- 3) Manosque lait 50 – 60 km be-oasten Cavaillon; Perpignan is een plaats bij de Spaanse grîns, ten noord fan de Pyreneën. D'r swurven, en wat de heer Dijkstra betreft, waar Súd-Frankryk nog maar 'n hanestap, soa't wy feerderop in 't ferhaal wel sien sille.

De ândere keer hope wy feerder te gaan met 'e eksport naar Italië, dat foor de firma "D & M St.-Jacob" 'n belangryk ôfsetgebied worren is.

H.S.B

**

Deel VII.

Italianen besochten St.-Jabik.

Belangrike eksport na Napels en ândere streken.

Het was ons bekend dat men daar Duitse poters importeerden, en dat deze vooral in de buurt van Napels werden geplant. In 1924 ging ik naar Napels, met het doel om eerst contact te krijgen met een vooraanstaand consumptieaardappel-exporteur, die als “promotor” van dienst kon zijn. Ik had het geluk in aanraking te komen met twee broers, vooraanstaande en leidende figuren in de consumptieaardappel-export te Napels. Ik zette hen mijn plannen uiteen en refereerde aan de successen die wij met onze poters reeds in andere landen hadden behaald. Beide heren deelden mij mede dat zij van de poterbranche geen verstand hadden. Ik zei dat dit ook niet zo noodzakelijk was; de hoofdzaak was dat zij dit vertrouwen van de boeren genoten. Zij antwoordden dat zij dit vertrouwen wel door de aankopen van consumptie-aardappelen hadden, maar merkten op dat de boeren nog al conservatief waren en het niet gemakkelijk zou gaan om ons, nog onbekend, pootgoed te plaatsen. Ik kreeg hen zover dat de oudste broer de volgende dag met mij de enige van de belangrijkste boeren zou bezoeken. Hierbij bleek mij al spoedig, dat zij de mentaliteit van de boeren juist hadden weergegeven. Deze maakten allerlei bezwaren; het ergste was dat zij over het algemeen hun eigen belang bij het gebruik van goed pootgoed niet inzagen. Men kan gerust zeggen dat de boeren over het algemeen zeer achterlijk waren. Aan directe verkoop viel natuurlijk niet te denken; het ging er maar om of men proefzendingen wilde accepteren. Daar ik geen Italiaans sprak, iet in mijn begeleider verschillende vragen aan de boeren stellen met betrekking tot e gebruikte rassen, de opbrengsten etc. het bleek mij dat er nogal veel inheems pootgoed werd gebruikt, hetwelk gedeeltelijk uit Noordelijke streken werd betrokken. Daarna werd ook het Duitse ras “Böhms Allerfrühste Gelbe” geplant.

Door al deze inlichtingen werd ik in mijn mening gesterkt dat er een zeer goede kans voor onze poters was. Daar men in deze streken ronde aardappelen verlangde, propageerde ik het ras Eigenheimer. Na alle mogelijke bezwaren te hebben overwonnen, slaagde ik er met de steun van mijn promotor in, 1600 balen bij verschillende boeren als proef te doen verbouwen, op dezelfde voorwaarden als in de Midi. De prijs welke eventueel voor mijn pootgoed zou worden betaald, zou bij mijn bezoek in het volgende jaar, bij het begin van de oogst, worden vastgesteld. Bij dit bezoek bleken de resultaten schitterend te zijn: de opbrengst was veel groter dan die van de inheemse rassen en overtrof ook die van het Duitse ras. Bovendien kwamen de “Borgers” (zoals de “Eigenheimer”

destijds in Friesland werd genoemd) geen holle knollen voor, hetgeen in de “Böhms Allerfrühste Gelbe” wel het geval was. Aangezien de resultaten de verwachtingen van de boeren ver overtroffen, leverde het bepalen van de prijs niet het minste bezwaar op. Ook onze promotors waren zeer enthousiast; niet alleen over het succes van het pootgoed, doch de oogst hiervan leverde een veel marktwaardiger consumptie-aardappelen op, hetgeen de export ten goede kwam.

Onze heren uit Napels bestelden reeds tijdens dit bezoek een vrij groot kwantum voor eigen rekening, hetwelk in de daarop volgende herfst nog aanzienlijk werd vergroot.

De proefzendingen werden onder ons wettig gedeponseed handelsmerk geleverd, in zogenaamde Australische zakken, met eigen certificaat en plombe. Aangezien de boeren allen dit merk vroegen, en wij in de omgeving allen dit merk vroegen, en wij de omgeving alleen aan de firma in Napels (onze promotor) leverden, namen de orders zodanig toe, dat wij niet meer per lijnboten verzonden, zoals in de eerste twee jaren, maar wij zelf boten charterden, die wij in Harlingen laadden.

Bij mijn eerste bezoek aan de heren in Napels, had ik van hen adressen gekregen van firma's in andere streken van Italië en Sicilië, welke ik eveneens bezocht. De “Borgers” waren daar – met uitzondering van Maria de Savoya (aan de Oostkust ten Noorden van Bari) niet gewild. Meer naar het Noorden, in de omgeving van Bologna, kon ik via bevriende relaties van onze promotor, enige proefzendingen leveren. Bij deze zendingen werd dan gewoonlijk ook één baal “Bintje” als proef toegevoegd. Ook naar de Oostkust zuidelijk van Bari, werden dergelijke zendingen geleverd.

Met de bekende “Fedexport”, toen nog in Bologna gevestigd en welke in verschillende streken filialen had, kregen wij vanaf het begin contact. De proeven met de “Eersteling” en “Bintje” vielen over het algemeen zeer goed uit. Alleen op Sicilië ging het niet zo vlot, omdat men daar nogal de voorkeur gaf aan de hen bekende Duitse rassen, zoals “Julinieren”.

Al met al werd Italië voor ons een afzetgebied.

CONSUMPTIE-IMPORT

Om de vraag naar “Eigenheimer” -poters nog meer te stimuleren, verbleef ik in 1928 van begin mei tot ongeveer 10 juni, in de omgeving

van Napels. Ik kocht daar voor gezamenlijke rekening met twee Nederlandse importeurs, circa 80 wagons “Eigenheimers” voor de Nederlandse markt. Deze aankoop leverde eerst nogal moeilijkheden op. Men was n.l. gewoon, de consumptie vanaf 25 mm in zakken van 30 kilo naar Duitsland en Oostenrijk te exporteren. Ik verlangde een sortering van 35 mm opwaarts en verpakking in manden van 50 kilo. Bovendien liet ik de manden met een groot stuk papier afdekken, waarop ik liet drukken “Eigenheimer” afkomstig van Fries pootgoed. Door deze verpakking en grotere sortering moest ik aanmerkelijk meer betalen; men vond dit eigenlijk dwaas van mij om zoveel, volgens hen onnodige, extra kosten te maken. Toen ik bovendien in een naburig café’tje nog geregeld kookproeven nam, en af en toe zo maar een aardappel in de mond stak, begrepen de omstanders de “Hollandese” in het geheel niet meer.

Op de veilingen in Rotterdam, waar de genoemde importeurs de partijen lieten verkopen, begreep men het beter: de prijzen die gemaakt werden, waren veel hoger dan die van enkele partijtjes die uit Italië, in de veel slechtere sortering en in zakken werden aangevoerd. Toen ik de consumptie-verlading beëindigde, vroeg genoemde firma mij, het volgende seizoen voor consumptie-afname terug te komen. In antwoordde, dat, ofschoon er behoorlijk aan verdiend was, ik wel voor de verkoop van poters hoopte terug te komen, maar niet voor de koop van consumptie. Ik had hen nu de goede weg gewezen. Als ze daar niet van afweken, zouden zij (het ene jaar natuurlijk meer dan het andere) Eigenheimer-consumptie kunnen verkopen. Het spreekt vanzelf dat door deze consumptie-export de vraag naar “Eigenheimer” poters nog meer toe nam.

Ik wil eindigen met de vermelding dat in 1930 een grote excursie van de zeer belangrijke “Fede-export” bij ons op bezoek kwam. Over hetgeen zijn van de gewassen te zien kregen, waren zij vol lof.

**

De heer Dykstra ferfolgt zyn memoires met ‘e handelsbetrekkings fan de firma D & M , met Malta, Duitsland en Argentinie, om dêrna nog een stik of fjif, ses ândere landen, dêr’t deur him belangryk pionierswerk op ‘t gebied van de setter-eksportf ferricht is, in syn oversicht te betrekken.

De eerstkomende keer sille dus 't bekinde ailând in 'e Middellandse Sé,
Dútslând en Argentinië an 'e beurt komme.

H.S.B.

**

Deel VIII

***In 1926 gong de heer Dykstra naar Súd-Amerika, maar eerst komme
hier Malta en Dútsland nog an 'e order.***

Malta

In het begin van 1928 bezocht ik dit eiland. Het was mij natuurlijk bekend, dat ons land een grote afnemer van Malta-consumptieaardappelen was. Gezien het daar heersende klimaat, was men er nog meer dan in Italië aangewezen op import van pootgoed. Omdat Nederland een grote afnemer van consumptieaardappelen was, moest daar mijns inziens voor ons pootgoed een kans zijn, temeer daar ik op het grote succes van onze "Eigenheimers" in Italië kon wijzen. Van de firma in Napels kreeg ik enige adressen. De verbouw op dit eiland was nog zeer primitief en ook hier waren de boeren achterlijk. Tot die tijd werden de poters uitsluitend uit Engeland geïmporteerd en wel het ras "Champion". De vorm van dit ras was vrijwel gelijk aan die van de "Eigenheimers". Ik slaagde er in een 200 baal als proefzending te kunnen leveren. De proeven hiermee gelukten goed, onze afzet nam geregeld toe tot wij een jaarlijks kwantum van circa 200 ton bereikten. Later werd de invoer onder Engelse druk verboden. Onze pogingen om met behulp van de inporteurs dit "embargo" teniet te doen hadden geen succes.

Duitsland.

Reeds lang voor de eerste wereldoorlog werden geregeld vroege consumptie-aardappelen uit Noord-Holland en Friesland naar dit land geëxporteerd. Omstreeks 1922 ging ik naar Duitsland om ook daar ons pootgoed te plaatsen. Daar ik wist dat de vroege aardappelen hoofdzakelijk in de Rijnstreek werden verbouwd, bezocht ik verschillende landbouworganisaties en handelaren in deze streek. Omdat de boeren er daar veel aan gelegen was zo vroeg mogelijk te kunnen rooien, ook met

het oog op de te maken hogere prijs, propageerde ik daar het ras “Eersteling”. Dat ging niet gemakkelijk. Over het algemeen was men hier wat de aardappelteelt betrof, de andere door mij genoemde landen ver vooruit. Het Duitse ras “Julinieren” was volgens de meesten niet te overtreffen, anderzijds wisten ze wel dat de Nederlandse vroege consumptieaardappelen vóór de “Julinieren” aan de Duitse markten kwamen. In de vroegere rijpheid lag dus mijn kracht voor de propaganda. Daar mijn propaganda uitsluitend op “Eerstelingen” van de Friese kleigrond was gericht ontmoette ik bij sommige belangstellenden bezwaren. Een directeur van een grote landbouworganisatie was genegen een proeforder te geven op een voorwaarde dat ze afkomstig waren van de zandgrond. Als motief hiervoor gaf hij op dat de aangesloten boeren nog nooit pootgoed van kleigrond hadden gebruikt en dat deze laatste op de gronden bij de boeren in gebruik geen goede resultaten zouden geven. Mijn verweer was dat wij uitsluitend pootgoed afkomstig van kleigrond leverden en dat deze overal zeer goede resultaten

Hadden gegeven. Bovendien hadden we geen ervaring met poters van de zandgrond en daar het hier een proeforder betrof, was mij er alles aan gelegen dat de resultaten goed zouden uitvallen. Van het succes van kleipoters was ik zeker, terwijl dit niet het geval was met de poters van de zandgronden was. Tenslotte kreeg ik het zo ver dat de helft van de zandgrond en de helft van de kleigrond zou worden geleverd. Bij de volgende jaren bestelde hij uitsluitend kleipoters. Ik slaagde er door het geven van gemakkelijke voorwaarden in ook van andere landbouworganisaties, en van een paar handelaren proeforders te krijgen. De resultaten waren ook hier zeer bevredigend, waardoor de omzet belangrijk toenam. Ook naar andere streken, b.v. Landsberg aan de Warthe werd geleverd, zij het in kleinere hoeveelheden. Dank zij de vroege rijpheid van dit ras is Duitsland nog steeds een geregelde afnemer.

ARGENTINIE.

In 1926 ging ik naar dit land. Op de boot waarmee ik ging werd een klein partijtje “Eigenheimer” en een flinke kwantum “Bintje” te beproeving meegegeven. Op de consumptiemarkt te Buenos Aires ging ik met iemand, die voor ons als agent zou optreden, verschillende partijen

aardappelen bezien. Met het oog op eventueel te leveren pootgoed wilde ik weten welke eisen men daar aan consumptieaardappelen stelde. Uit mijn onderzoek maakte ik op dat wat vleeskleur en vorm betrof de “Bintje” wel een kans van slagen zou hebben. Met “Eigenheimer” daarentegen zou niet veel te beginnen zijn. Hierna vertrok ik met de agent enige dagen naar het binnenland. De poters werden van Buenos Aires naar verschillende verbouwers gezonden, de agent zou contact met hen houden en hij zou later aan ons rapport uitbrengen over de stand der gewassen en over de opbrengst. De berichten die wij daarna over de stand der gewassen kregen, waren goed, maar de mededelingen over de opbrengst waren zeer teleurstellend. Het aantal knollen per plant was ruim voldoende, maar ze bleven te klein. Ook uit later genomen proeven bleek hetzelfde gebrek. Daar men in genoemde land een grove consumptieaardappel verlangde, kwam de Bintje als pootgoed niet in aanmerking. De moeite en kosten waren aanzienlijk en hierbij kwam ook nog een tijdverlies van circa 2½ maand. Een en ander werd echter zonder morren geaccepteerd. In zoverre was deze onderneming van nu geweest, dat wij nu wisten, dat er met ons bestaande rassen als pootgoed in dit land niets te bereiken was. Zoals ik reeds opmerkte had ik de consumptiemarkt in Buenos Aires bezocht en daar met verschillende firma's kennis gemaakt. Dit is niet zonder resultaat gebleven. In 1928 verkochten wij 4000 ton consumptieaardappelen, welke in kratten van 50 kilo werden verpakt. De hierop gemaakte winst vergoedde enigszins de bovengenoemde kosten. Ofschoon het oorspronkelijke doel niet werd bereikt, was de reis toch nog nuttig geweest.

'n Andere keer hope wy feerder te gaan met 'e export naar Spanje, Algiers, Switserland en Tsjecho-Slowakije.

H.S.B

Deel IX

Lykas wij fleden week toesaid hadden, souwen wij feerder gaan met 'e Sint-Jabuurtster eksport na andere as de al eerder noemde landen; met Portugal wille wy dan beslútte. De heer Dijkstra skryft:

Spanje.

Zoals ik in het begin schreef, wist ik dat vanuit Engeland grote kwantum poters naar dit land werden geëxporteerd en wel hoofdzakelijk het ras “Royal Kidney”. Omdat dit ras in Spanje algemeen bekend was, wilden wij proberen er ook met dit ras in te komen. Derhalve importeerden wij in 1927 poters uit Schotland; deze lieten wij op contract verbouwen, en door selectie werden ze op een behoorlijk peil gebracht. Dit was een enigszins riskante onderneming; wij rekenden niet alleen met eventuele afzet naar Spanje, maar er zouden waarschijnlijk ook andere landen zijn, waar plaatsen mogelijk was (hierover later meer).

Door bemiddeling van een belangrijke, ons bekende firma in Barcelona, werden er in 1929 200 baal naar Barcelona verzonden en het volgend jaar in de omgeving van Mataró **1)** geplant. Wij hadden bewuste firma verzocht deze partij te laten verbouwen, waar ook Engelse Royal Kidney geplant waren, om het eventueel verschil tussen onze en de Engelse te kunnen beoordelen.

In mei 1930 ging ik er heen; ofschoon onze gewassen wel iets beter waren, was het verschil toch gering. De verbouwers waren derhalve ook niet tevreden. We hadden hier evenwel een groot nadeel wat de afzet van de oogst betrof. In de aanhef vertelde ik reeds dat in Engeland veel Royal Kidney naar Spanje exporteerde. Ik vernam nu dat de leveranciers van de poters ook de oogst als consumptie in Engeland importeerden, en dat dan de pootaardappelen bij de levering van de consumptie werden verrekend. Aangezien er in ons land geen afzet voor deze witvlezige consumptieaardappel was, konden wij deze faciliteiten niet verlenen, zodat geen verdere pogingen werden gedaan.

ALGIERS.

Tegelijkertijd hadden wij ook een flinke proefzending “Royal Kindney” naar dit land gezonden. Van Mataró ging ik via Port Vendres **2)** naar Algiers. Met de agent werden allereerst die boeren bezocht, welke proeven hadden genomen. Deze waren enthousiast: de resultaten waren veel beter dan die van het Franse ras “Flouck”, hetwelk daar destijds op belangrijke schaal werd verbouwd. Wij kregen direct al flinke

bestellingen voor het volgende seizoen. Aangemoedigd door dit succes, werden ook veel andere boeren, welke nog geen proeven hadden genomen, bezocht en ook hier kregen wij bestellingen.

Onze agent die door deze gang van zaken zeer tevreden was, sprak de verwachting uit, dat wanneer de goede resultaten meer algemeen bekend werden, er binnen enkele maanden nog belangrijke bestellingen zouden volgen, hetgeen inderdaad juist bleek te zijn. De afzet steeg geregeld, zodat wij in het topjaar ca. 950 ton bereikten.

FURORE.

Het bleek ons dat er eveneens interesse voor een roodschillig ras had. Genoemd ras leek ons wat vorm en opbrengst betrof, zeer geschikt. Een paar jaar later introduceerden wij ook dit ras met veel succes. Jammer genoeg werd de import van onze poters door Franse invloed beperkt, zodat de export in latere jaren beduidend af nam.

ZWITSERLAND.

Omstreeks 1929 werd ook dit land voor poter-afzet bewerkt. Voor die tijd hadden wij reeds consumptieaardappelen hierheen geëxporteerd. Sommige van deze consumptie-importeurs, alsmede een paar landbouw organisaties, waren bereid proeven te nemen. In aanmerking hiervoor kwamen de rassen “Eersteling”, “Ideaal” en “Bintje”.

De resultaten waren over het algemeen goed. De afzet steeg geregeld. In latere jaren nam de vraag naar de beide eerstgenoemde rassen af, terwijl die voor “Bintje” belangrijk toenam. De oorzaak hiervan was dat dit ras voor consumptie steeds meer gevraagd werd. In de laatste jaren zelfs zoveel dat minstens de helft van de geïmporteerde poters uit genoemd ras bestond. Jammer genoeg is deze grote toename slechts gedeeltelijk aan Nederlands pootgoed ten goede gekomen. De import van Deense Bintje is aanzienlijk vermeerderd. De oorzaak hiervan ligt in de kleinere sortering.

TSJECHO-SLOWAKIJE.

Dit land importeerde vóór de eerste wereldoorlog poters uit Duitsland. Daar Duitsland direct na de oorlog niet kon leveren, zochten wij contact met poter-importeurs. Aangezien met grote behoefte aan pootgoed had, verkochten wij in 1919 ca. 800 ton Eigenheimer.

Het bleek al spoedig dat dit ras voor consumptie niet in de smaak viel, en het daarop volgende jaar was de vraag sterk verminderd. In 1922 ging ik er heen en bezocht verschillende importeurs. Voor Eigenheimer had men geen interesse meer. Het gelukte mij enige orders voor Eerstelingen te krijgen, welk ras wijn in de daarop volgende jaren in bescheiden hoeveelheden hebben geleverd. Tijdens mijn bezoek bleek dat men ook in het land zelf aan poterteelt deed. Ik ging onderzoek uit en constateerde dat deze teelt op de hooggelegen gebieden van Moravië en Bohemen werd uitgeoefend.

Toen latere jaren bleek dat men in dit land zelf poters exporteerde, onder meer Eerstelingen naar Italië, nam de belangstelling voor dit land af.

**

Nije week hope wy feerder te gaan, en komt Portugal an 'e order.

Opmerkings:

- 1) Mataró, in 'e buurt wèrfan in 1920 de 200 baal "Royal Kidney" set worden, lait an 'e kunst fan 'e Middellânse Sé, benoorden Barcelona.*
- 2) De heer Dykstra ging van Mataró via Port Vendres na Algiers. Port Vendres is 'n havenplak met ferskillende skipferbinings, dat krekt benoorden de Pyreneeën in Frankryk lait.*

H.S.B

**

DEEL X

PORTUGAL

Foordat d'r onder meer nag wat said wort fan de consumptie-eksport en de import fan setters, memoreerde heer Dykstra eerst nag de útfoer 'foor de plant' na PORTUGAL:

In de jaren vóór de laatste wereldoorlog (1940-1945) werden af en toe consumptie-aardappelen uit ons land geïmporteerd, doch Nederland poter-export was van weinig betekenis. Poterleveranciers waren hoofdzakelijk Ierland en Engeland en in mindere mate Duitsland. Uit de twee eerstgenoemde landen werd in het bijzonder het ras “Arran Banner” geleverd, uit Duitsland meestal “Erdgold”. Direct nadat de individuele export weer mogelijk was, slaagden wij er met behulp van een reeds lang ingevoerde agent van een Engelse poter-exporteur in, enige flinke partijen te plaatsen. Dit was mogelijk, omdat beide eerstgenoemde landen toen niet in de behoefte konden voorzien. Geleverd werden “Erdgold”, “Voran”, “Bintje” en “Eigenheimer”, hoofdzakelijk afkomstig van de zandgrond.

De twee jaren daarop, bezocht ik dit land: de resultaten van het door ons geleverd pootgoed waren over het algemeen vrij gunstig.

Het werd mij evenwel duidelijk dat men nog steeds de voorkeur gaf aan het van ouds bekende ras “Arran Banner”. Twee belangrijke afnemers (landbouworganisaties) adviseerden om “Arran Banner” bij ons te telen; hierdoor zou de afzet aanzienlijk kunnen worden vermeerderd. Daar dit ras bij ons niet verbouwd werd, importeerden wij in het voorjaar van 1949 10 ton.

Op advies van deskundigen uit Wageningen betrokken wij ze uit Noord-Ierland. Wij lieten ze bij verschillende telers op de Friese kleigrond. Op contract verbouwen. De gewassen vielen niet tegen, ze werden alle goed gekeurd, de meeste percelen in klasse B en A B en zelf een paar percelen in klasse A. Van de oogst zouden wij een proefzending naar genoemd land, en de rest werd weer uitgeplant.

Voor de oogst van 1951 kregen wij de beschikking over een behoorlijk kwantum pootgoed, waardoor wij flink in staat waren, ook in Drenthe, een flinke oppervlakte op contract te laten bouwen. Zodoende kregen wij in 1951 circa 240 ton van kleigrond, ongeveer 560 van de zandgrond voor export beschikbaar. Het was jammer dat er in laatstgenoemde jaar – door de lage consumptieprijzen – veel minder vraag naar poters was dan in vorige jaren. Bovendien werden de importeurs verplicht 30 ton inheems pootgoed af te nemen voor elke 100 ton die men wilde importeren. Hierbij kwam nog dat de licenties voor Nederlandse poters hoofdzakelijk voor andere rassen dan “Arran Banner” werden afgegeven. Bovendien was er nog de omstandigheid dat de boeren aan de hun van ouds bekende Ierse en Engelse “Arran Banner” de voorkeur gaven, welke reeds vroeg in het seizoen voor betrekkelijk lage prijzen

werden aangeboden. De afzet van onze “Arran Banner” was door één en ander dan ook zeer teleurstellend. Met veel moeite en tegen verliesgevende prijzen hebben wij nog een gedeelte elders kunnen plaatsen.

Zoals begrijpelijk, heeft het experiment met dit ras voor wat de afzet betreft, niet aan de verwachtingen voldaan, en hebben wij derhalve in 1952 hiervan niet weer op contract laten verbouwen. Wat onze poterexport naar Portugal in het algemeen aangaat, deze is na de tweede wereldoorlog toch wel van betekenis geworden.

ALGEMENE BEMERKINGEN.

Met uitzondering van Portugal, ben ik met mij beschrijvingen niet verder gegaan **tot en met het jaar 1931**. Ik heb mij tot dit tijdstip beperkt en wel om de volgende redenen:

In de eerste plaats omdat toen het tijdperk van het voornaamste en moeilijkste pionierswerk vrijwel voorbij was, en ten tweede omdat dit jaar de Firma Dijkstra en Gebr. Miedema werd ontbonden en de zaak onder N.V. Friesche Plantaardappel Exporthandel werd voortgezet.

Ofschoon ik hoofdzakelijk de reizen naar het buitenland maakte, en daar de persoonlijke contacten heb gelegd, wil ik – er op wijzen dat ook de Heren Gebr. Miedema hun aandeel in het pionierswerk hebben bijgedragen.

EIGEN CERTIFICATEN EN PLOMBE.

Men zal heden ten dage misschien de schouders ophalen over het gebruik hiervan. Men bedenke echter wel, dat er destijds, en vooral in het begin van onze export, nog weinig of geen sprake was van keuring. Zoals reeds eerder medegedeeld, waren de afnemers over het algemeen zeer tevreden; ons merk en certificaat was voor hen de gevraagde garantie. Later, toen de verschillende keuringsdiensten tot stand kwamen, waardoor nogal verwarring ontstond, hebben wij nog jarenlang met eigen certificaat geleverd.

De kwaliteit der poters die wij destijds leverden, zal niet zo goed zijn geweest als van die welke in latere jaren werden geëxporteerd, dankzij de bekwame technici van Wageningen, en de meer geperfectioneerde keuringsdienst. Dit

neemt niet weg dat het gunstig verschil tussen het destijds door ons geëxporteerde pootgoed, en het inheemse pootgoed in de verschillende landen, belangrijk groter was dan nu. Oorzaak hiervan is dat de latere jaren in verschillende van de genoemde landen steeds meer aan selectie wordt gedaan.

Nije week wat over de eksport fan consumptie-eerappels.

H.S.B

**

Deel XI

Soa't wy fleden week al toesait hadden, sil d'r deuze keer 't één en ander ferteld worr over de útfoer fan consumpsy-eerappels.

CONSUMPTIE-EXPORT.

Ofschoon ik (*skryft de heer Dykstra*), zoals ik reeds in het begin gezegd, spoedig "seedminded" 1) werd, had ook de consumptie-export onze volle aandacht. Er werd vooral in Juli, Augustus en September geregeld naar DUITSLAND geëxporteerd, en in jaren als b.v. 1911 en 1921, toen dit land door grote droogte slechte oogsten had, zelfs het gehele seizoen door.

Ook naar ENGELAND werden bij minder goede oogsten grote hoeveelheden geëxporteerd. Ik werd al spoedig bekend met de markttoestanden van dit land, en daar de commerciële mentaliteit mij daar in het bijzonder goed lag, heb ik steeds veel aandacht aan de toestand in Engeland geschonken. Het is een bekend feit dat de consumptiemarkt nogal aan fluctuaties onderhevig is, en dit was vooral in dit land het geval. Bij dalende marktprijzen bleek men daar over het algemeen "good losers" 2) te zijn. , wat helaas bij importeurs in sommige landen in mindere mate het geval was. Vooral in het Ruhrgebied, waarheen veel werd geëxporteerd, ging het bij teruggaande markten – enkele bonafide importeurs uitgezonderd – vreemd toe. Het kwam daar voor, dat wagons geweigerd werden, vóóordat ze aangekomen waren.

BELGIË, FRANKRIJK, ITALIË.

In de daarvoor in aanmerking komende jaren, werd ook hierheen geëxporteerd.

ARGENTINIË.

De export naar dit land heb ik reeds gememoreerd.

UNITED STATES.

Toen Wilson in 1913 tot President werd gekozen werd het invoerrecht op aardappelen opgeheven. De aardappelprijzen waren hier toen laag. “Eigenheimers” kostten circa f. 1.10 per 100 kg aan de boer.

In september van dat jaar ging ik naar Amerika. Nadat ik de eerste paar dagen in New York de markt had verkend, presenteerde ik de meegenomen monsters “Eigenheimers”. Aan één van de voornaamste importeurs verkocht ik 1000 ton van dit ras, in de maat van 50 mm opwaarts, te verpakken in zakken van 77 kg. Na voldoende orders voor de herfstverlading te hebben geboekt, ging ik 12 dagen na aankomst via Londen terug.

Toen reeds enige partijen waren geleverd, maakte de Amerikaanse regering bekend, dat met ingang van 1 Januari 1914 de invoer van Nederlandse aardappelen zou worden verboden. Naar aanleiding hiervan werd door ons Ministerie van Landbouw een vergadering belegd, waarbij men mij en nog een paar exporteurs verzocht om hierbij aanwezig te zijn. Het bleek dat het embargo 3) was afgekondigd, omdat onze aardappelen met “black scab” 4) en “powdry scab” 5) zouden zijn besmet. Op de vergadering werd besloten dat Ir. Molhuysen (die naar ik meen destijds landbouwconsulent in Friesland was) naar Washington zou gaan om te trachten een “embargo” ongedaan te maken. Dit bezoek leverde geen resultaat op, en hiermede was dit kortstondige afzetgebied voor onze aardappelen voor ons verloren. Wel was bereikt dat mede door de export de prijzen hier te lande intussen belangrijk waren gestegen.

Ik heb mij ook voor wat de consumptie-export betreft, tot en met het jaar 1931 bepaald. Na die tijd zijn er gelukkig nog nieuwe afzetgebieden bij gekomen, in de verwezenlijking waarvan ook onze N.V. haar aandeel heeft gehad. De

consumptie-export is voor ons land van grote betekenis; niet slechts als zodanig, maar ook voor de poter-export is ze belangrijk. Er worden namelijk steeds meer poters in de kleinere maten verlangd, tot 45 en 50 mm. Om nu de poterteelt lonend te maken, is het van het grootste belang dat er voor de zogenaamde bovenmaatse partijen export plaats vindt. Een gelukkig verschijnsel hierbij is dat de meeste landen voor consumptie 45/50 mm opwaarts vragen, en wel van het ras “Bintje”, hetwelk ik hier, zoals bekend, ’t meest wordt geteeld.

Inkele toelichtings: 1) “Seed-minded” wil – soa’t wy al eerder skreven – sêgge: oriënteerd op, antrokken tot ‘e setter-export (in dut gefal).

2)De Ingelsen bleken bij sakkende prizen “good losers” te wezen, schryft de heer Dykstra; dat betekent: se konnen wel teugen ferlies.

3)Met embargo wort bedoeld: ’t teugengaan, ’t ferhinderen fan ’t internationale ferkeer (met ’t oog op ekonomische omstandigheden).

4)De eerappels souwen met “black scab”besmet weest hewwe, soa leze wij. Dut sil meskien één of andere sykte weze, soa’t bijgelyks “scab” ok foorkomt bij fruchtbomen. Letterlik fertaald is “black scab, swarte skurft of swarte roof, korst.

5)“Powdrey scab” betekent: poeierachtige, droge skurft.

Nije week ’t leste stik

H.S.B.

Deel XII

In ’t slotstik fan syn rapport, fertelt de heer Dijkstra nag wat over de import fan setters.

IMPORT VAN POTERS.

De rassen “Industrie”, “Royal Kidney” en “Arran Banner”heb ik reeds gememoreerd.

Vóór de eerste wereldoorlog werden in Friesland verschillende wit-vlezige rassen, zoals “Up to date” en “King Edward”, verbouwd en voor consumptie naar Engeland geëxporteerd. Gedurende die oorlogsjaren was er vrijwel geen export mogelijk. De behoefte voor binnenlands gebruik was groot. Aangezien men hier geel-vlezige rassen wenst, nam de verbouw van wit-vlezige rassen dusdanig af, dat er in 1919 geen pootgoed van genoemde rassen meer aanwezig was. Om her in te voorzien, maakte ik in overleg met, en in gezelschap van enige vooraanstaande landbouwers, in de zomer van 1920 een excursie naar Engeland en Schotland, om de gewassen aldaar te bezichtigen. Wij importeerden de volgende rassen: “Great Scott”, “Arran Chief”, Arran Comrade”, “Tenfold Perfection”, “King Edward” en “Up to date”. Al deze rassen hebben het goed gedaan, de gezondheid was vrij goed en de opbrengsten bevredigend. Daar de afzet van consumptie naar Engeland en enkele andere landen geregeld terugliep, en er ook voor poters weinig exportmogelijkheid was, verminderde de verbouw belangrijk.

SAUCISSE.

Daar dit ras in Frankrijk voor de consumptie zeer sterk in trek was, importeerden wij omstreeks 1924 poters uitgenoemd land. De resultaten waren zeer matig, en het was zeer moeilijk om door selectie dit ras op een behoorlijk peil te brengen. Daar een paar jaar later de “Bintje” in Frankrijk veel gevraagd werd, hebben wij genoemd ras niet meer laten verbouwen.

BELLE DE FONTENAY.

Terzelfdertijd als de “Saucisse”, uit Frankrijk geïmporteerd en op ons eigen proefveld verbouwd. Dit bleek een totale mislukking, het gewas was door en door ziek.

OUDERE RASSEN, die omstreeks 1907 in Friesland reeds alle waren verdwenen.

WIERSTER ZAAIERS. Geel-vlezig, vorm ongeveer als “Eigenheimer”, ogen minder diep.

ENGELSEN.

Vorm rond, geel vlees, diepe ogen. Gaven voor die tijd een goede opbrengst.

JAMMEN.

Gewilde consumptie-aardappel voor het binnenland. Vlees lichtgeel, goed houdbaar. Loof zeer teer, niet goed bestand tegen harde wind.

MAGNUMBONEN.

Hogere opbrengst dan de “Jammen”. Vorm langachtig geschikt voor export naar Engeland.

BOTERGELE. Vroeg ras, mooie ronde vorm, geel vlees, fijn van smaak, doch erg vatbaar voor Phytòphthora.

Ik zou nog veel meer over aardappelen kunnen schrijven, b.v. over verlading van grote partijen consumptie na de eerste wereldoorlog (toen de aardappelen hier schaars waren) vanuit Danzig 1) en Reval 2) gecharterde boten direct naar Engeland.

In zie hier van af, omdat het resumé al langer is geworden dan ik had verwacht.

WAT HET VAK ZELF BETREFT, hierin vind ik nog steeds veel genoeg en voldoening, niettegenstaande de vele ups-and-downs.

De mooiste jaren zijn voor die van de opbouw geweest: “Believe me, there is more in business than money only”3).

TOEKOMST POTER- EN CONSUMPTIE-EXPORT.

Hierover zou eveneens nog veel zijn te zeggen, doch dit ligt niet in het bestek van dit overzicht.

St.-Jacobiparochie, mei 1954.

P.D.Dijkstra.

OPMERKINGS:

- 1) *In ôns besit is 'n foto die't 'n beeld geeft fan 't laden fan stoomschippen met Poalse eerappels, in 'e haven fan Danzig, maytyd 1924. Deuze gingen dus blykbaar na Ingeland, en 't is dan ok gyn wonder dar d'r in 't Ingels onder staat:*

DANZIG, SPRING 1924

LOADING STEAMERS POLISH POTATOES DIJKSTRA & MIEDEMA BROTHERS.

Dut laden ging doedestiids heel wat primitiever toe as teugenworig: 'n kraan is op 'e foto niet te bespeuren, de mânly hewwe 'n sak over 't hoogd, en met de balen eerappels op 'e nek gaan se over de loopplank 't skip op!

- 2) *Ok in Reval laadden Dykstra en gebr. Miedema fan St.-Jabik, eerappels foor Ingeland. Reval is 't teugenworige Tallin in Estland (Rusland).*
- 3) *Deuze útspraak fan de heer Dykstra kin in 't Bildts fertaald worre as :
"loof mij, 't is niet allenig met geld ôfmaakt in 't sakeleven".*

NAWOORD. Boven 't artikel 47 jaar eerappel-export skreef de redaksy fan "De pootaardappelhandel" 't volgende: In ons vorige nummer moesten wij helaas melding maken van het overlijden van onze alom gewaardeerde vriend en collega, wijlen de heer P.D. Dijkstra.

Enige jaren geleden hadden wij de heer Dijkstra, als een der oudste vakgenoten, gevraagd zijn mening eens in een artikel in ons blad te geven over de gang van zaken bij de pootgoedafzet.

Nu zijn de beste handelaren vaak de slechtste vaak de slechtste auteurs en deelt een handelaar met het oog op de concurrentie, niet graag zijn ervaringen en meningen mede. Onze verwachtingen waren dan ook niet hoog gespannen toen wij de heer Dijkstra om het artikel vroegen, doch des te groter was onze verrassing te horen dat hij enkele van zijn ervaringen in een rapport had samengevat.

“Maar”, aldus de heer Dijkstra, “je krijgt het epistel niet, althans nu nog niet! Later als ik mij uit de handel heb teruggetrokken en de tijd gehad heb mijn laatste ervaringen er aan toe te voegen, dan beloof ik je er een exemplaar van te geven voor jullie maandblad”.

De heer Dijkstra was echter de persoon niet om, zolang hij gezond en fit was, de aardappelhandel te verlaten, en daar gelukkig de gezondheid praktisch tot het eind van dit zeer nuttige leven niets te wensen overliet, is het rapport nooit bijgewerkt. Welke laatste omstandigheid wij als zodanig betreuren. De memoires van onze vriend zijn desondanks zeer interessant, en ongewild heeft hij er zelf mee aangetoond, hoe belangrijk hij voor de Nederlandse aardappelteelt- en handel wel geweest is! Zonder pioniers als de heer Dijkstra zou Nederland immers nooit het land zijn geworden met de grootste aardappelexport ter wereld.

Er bestond nog geen N.A.K., geen N.F.P of Bedrijfschap, toen collega Dijkstra en zijn medewerkers de basis legden voor een poterteelt en poterafzet. Door het inzicht, de initiatieven en het doorzettingsvermogen van mensen als wijlen de heer Dijkstra, is het uiteindelijk iets tot stand gekomen waarvan wij als pootgoedhandelaren evenals onze pootgoedtelers, alsmede de buitenlandse handelaren en verbruikers, nu de vruchten van plukken.

Wij zijn aan dit soort mensen zeer grote dank verschuldigd! De wereld veranderd echter en het leven gaat door, pionieren blijft een bittere noodzaak, en daarom moet men – in welke hoedanigheid men ook met de pootgoedsector te maken heeft – aan de eventuele pioniers onder ons ruim baan laten.

**

En hiermet wille wij dan deuze sery artikels over 47 jaar St.-Jabuurtster eerappeleksport beslute, lykswel niet sonder 'n reaksy deur te geve die't wy fan één fan 'e lezers kregen, namelik: “Ik fyn 't 'n loflik idé fan Jou om de memoires fan Piet Dijkstra meer bekindhyd te geven. Ommers, ideréén fynt 't faitlik maar heel gewoan dat d'r op 't heden eerappels eksporteerd worre. Men staat d'r niet bij stil, dat d'r 'n hele prot striid an foorôfgaan is. Dèrom is 't fooral foor de jongeren soa goed dat die striid om de ôfsetgebieden 's beskreven is”.

Lúwt.

**

Uitgegeven brochure met in goud opdruk van de firma:

Dijkstra & Gebr.Miedema

St.-Jacobiparochie

Friesland – Holland

Aardappel – Export

Specialiteit in Plantaardappelen

Geschreven in 4 talen: Nederlands, Engels, Frans en Duits.

L. S.

Ter kennismaking hebben wij het genoegen U eenige foto's van St.Jacobi-Parochie en omgeving aan te bieden.

Dit schilderachtige dorp is gelegen in "Het Bildt", eene vruchtbare en wel varende gemeente aan de N.W.zijde der Friesche kust.

Kostbare zeeweringen beschutten haar tegen het geweld van het water der Wadden (Noordzee). Het Bildt was vroeger de mond der "Middelzee", een inham, die zich uitstreckte tot de steden Bolsward en Sneek. Door aanslibbing en inpoldering verdween langzamerhand die zee. De aanleg van de Oude-Bildt-Dijk door vier Hollandse Edelen, deed 1504 – 1508 het "Oud Bildt" ontstaan; tal van West-Friesche gezinnen werden herwaarts overgebracht; vandaar dragen

tegenwoordig bewoners van “Het Bildt” in taal en zeden nog sporen van Hollandsche afkomst.

Bij voortdurend slibde de kust van de Noordzijde dermate aan, dat reeds in 1600 een grootte uitgestrektheid lands als “Nieuw-Bildt” kon worden bedijkt. Sedert dien tijd heeft de zee weder een breedte strook lands buiten den tegenwoordige zeedijk aangespoeld, waarop des zomers honderden runderen grazen. Op het “Nieuw Bildt” verzezen een aanzienlijk getal groote en schoone boerderijen, te midden van vruchtbare akkers, waarop alle denkbare veldvruchten geteeld worden, en ontstonden malsche weiden, waarin het beste vee ter wereld graast.

Alles getuigt van de hooge waarde en het voortbrengend vermogen van den kleibodem, wier vruchtbaarheid, de vlijt en de kennis met goud beloont. De bewerking van den grond, het veredelen van poot- en zaaigoed, het wieden en oogsten wordt hier met voorbeeldige zorg gedaan, vooral wat betreft de aardappelteelt.

Een bezoek aan deze streken loont alleszins de moeite, reden waarom dan ook veel excursies, zoowel van Hollandsche als Buitenlandsche landbouwers, naar hier worden ondernomen, iets wat wij gaarne aanbevelen en bevorderen.

Hoogachtend

DIJKSTRA & GEHR. MIEDEMA.

Tekst is letterlijk overgenomen, TW

